

stueret var hovedstaden næsten oversynet med domstole, hvis indbyrdes kompetence giver ikke blot nutiden anledning til hovedbrud. For netop at fremme en hurtigt og effektivt arbejdende retspleje vedrørende groft tyveri så man ikke anden udvej end at oprette endnu en domstol, den for sin hyppige anvendelse af tortur stærkt frygtede inkvisitionskommission 1686-1771.

Naturligvis er der ikke tale om egentlig retshistorie; men for at eksemplificere domstolens virke er flere retssager udførligere omtalt, hvad enten der er tale om »typiske« eller mere celebre (som slaget på fælleden eller Albertisagen), for at belyse rettens ofte krogede veje, dommernes antal og aflønning m.v., og ikke mindst efter junigrundlovens krav om adskillelse af dømmende og udøvende magt redegøres udførligt for retsplejeomlægninger og disses baggrund.

Med talrige henvisninger til de netop i forfatterens egen landsarkivartid omregistrerede retsarkivalier, med noter og navne- og sageregistre er det et nyttigt hjælpemiddel, hvorfor man gerne havde set også en litteraturfortegnelse (i sageregisteret er ombrydningen af bogstav H gået i fisk; a propos Højesteret gad jeg vidst, hvor mange det er »bekendt«, at højesteretsåret går fra marts til februar?).

Troels Dahlerup

Sv. Aage Bay: *Bidrag til Horsens historie*. (Horsens Kommune 1979). 169 s.

I indledningen til sin bog siger forfatteren, at den er tænkt som et bidrag til en kommende Horsenshistorie. Det er vel forklaringen på bogens noget ujævne indhold. Den består af tre hovedafsnit: Om Horsens bys jorder indtil udskift-

ningen i 1830. Så følger et afsnit om byens havn og skibsfart 1670 indtil 1857, før der sluttet af med et 40 sider stort afsnit »Striden om kapellanen hr. Samuel Baufein 1768-72«. Ikke mindst sidstnævnte afsnit hører i høj grad den snævrere lokalhistorie til, men desværre mangler også de to indledende afsnit perspektiv og udblik. Det håndværksmæssige er naturligvis i orden. Et fyldigt noteapparat viser læseren, hvordan forfatteren har arbejdet med kilderne.

Henrik Fode

Ejnar Jakobsen; *Blade af Sæbys historie*. (Sæby Museum, 1979). 86 s.

Den mangeårige drivkraft bag Sæby lokalhistoriske arkiv har med denne bog givet et kalejdoskopisk billede af sin by. Bogen er indrammet af et afsnit om kunsternes opdagelse af Sæby og historien om Sæby Søbad, som byen skabte netop for at trække turister til.

Mellem disse afsnit kan læseren møde noget om gadenavne i Sæby, om barndoms minder fra byen samt noget om byens originaler ved århundredskiftet. Bogen har næppe større interesse for en bredere kreds, men må snarere betragtes som et bedre eksempel på hjemstavns litteratur.

Henrik Fode

Det skabende menneske. Kulturhistoriske skitser tilegnet P.V.Glob. I-II. (Nationalmuseet, 1981). 263 og 279 s.

Hvis et menneskes popularitet skal måles efter det omfang, et festskrift til ham har, kommer P.V. Glob på den første plads. Bedre er det dog at betragte den bibliografi, som festskriftet bringer, fordi den viser, hvad rigs-

tikvaren har udrettet gennem årene, da den både viser omfanget af hans interesser og alle fremskridt, som han har givet sit fag; og så er tilmed meget uomtalt for kun at nævne Moesgaard og udvidelsen af Nationalmuseet.

Festskriftet indeholder 32 artikler, alle af folk fra Nationalmuseet, og dermed er det også givet, at deres emner er fra det mangesidige arbejde, der udføres i samlingerne, spændende fra forhistorisk tid til den sidste verdenskrigs koncentrationslejre, uden at det er muligt at fremhæve det ene bidrag for det andet; men det bør understreges, at der ofte tages gamle problemer op, som føres frem til nye og bedre resultater. Det gælder bl.a. Fritze Lindahls redegørelse for det såkaldte Margrethebæger. Hun bekræfter den gamle forklaring, at det er et par generationer yngre end dronningen, og viser, at de senere graveringer har erstattet ældre, for at man kunne fremvise et minde fra unionens skaber, en ikke ualmindelig pia fraus, men bægerets historie kan kun føres tilbage til ca. 1700, og dets nærmere oprindelse kendes ikke. I artiklen En død murer har Peter Michelsen ført oplysningerne om rejsegildet videre til 1980. Den døde murer er en figur, håndværkerne hænger op, hvis et rejsegilde undlades. I stedet for en mandsstor kludedukke kunne der også ophænges en række tomme flasker, der tydeligere viste, hvad der savnedes. Mens Fritze Lindahls artikel hører til den emnekreds, der fra gammel tid var Nationalmuseets, hvor kunsthistorie og kulturhistorie gik op i en enhed, viser Peter Michelsens videre frem ved at tage folkeskikke op, hvis de er knyttet til en eller anden genstand. Det bliver i fremtiden svært at skelne mellem Nationalmuseets og Dansk Folkemindesamlings arbejdsområder. Tilsvarende ses i Lise Rishøj Pedersens artikel om Buddha, Guder og Ånder med

dens skildring af tro og religion i Thailand. Det er en religionshistorisk afhandling, hvor det kulturhistoriske indtager en underordnet plads.

De fremdragne eksempler viser, at Nationalmuseet stræber efter at optage de nye synspunkter for arbejdet og rummer et indhold, der er den store institution værdig.

Helge Søgaard

Emil Telmányi: *Af en musikers billedbog*. (Nyt Nordisk Forlag Arnold Busck, 1978). 320 s.

I den store verden er den ungarskfødte violinvirtuos Emil Telmányi kendt for sin i hvert fald for eftertiden sensationelle debut i Berlin 1911 med førsteopførelsen af Elgars violinkoncert. I samtiden kunne den 19-årige solist så lidt som andre mere erfarne overbevise den strenge Berlinkritik om værkets kvaliteter; det har altid været svært at komme igennem med engelsk musik i Tyskland. Men med sit uforfærdede repertoirevalg viste den unge Telmányi allerede den gang, at han var en af de kommende betydelige solister. For det europæiske koncertpublikum præsenterede han sig ved adskillige koncerter op gennem århundredet, og det er også almindelig kendt, at han i 1949 præsenterede en speciel Bach-bue, hvor man kunne løsne hårene til flerstemmigt spil. Sin måske mest krævende *dirigertopgave* havde Telmányi ved en Stravinskij-aften i Budapest i 1926 med komponisten ved klaveret i bl.a. klaverkoncerten. Alle, der har kendt eller hørt om Stravinskij's facon, ved, at det har været krævende.

I Danmark er Emil Telmányi først og fremmest kendt som en utrættelig forkæmper for Carl Nielsens musik, og som sådan er hans præstation en af århundredets betydelige i dansk kultur-